

УДК 330.3:338.3

*Станко Г.В.,
аспірант,*

Буковинський державний фінансово-економічний університет

САМОФІНАНСУВАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ ФОРМ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Надзвичайно важливою проблемою для сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах функціонування є питання достатнього фінансово-кредитного забезпечення їх виробничої діяльності, яке б сприяло створенню сприятливих умов господарювання та розвитку підприємств АПК у майбутньому. Зазначене зумовлює необхідність подальшого дослідження, розробки та вдосконалення практичних рекомендацій і заходів щодо розвитку фінансово-кредитного забезпечення виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств на основі фундаментальних економічних досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковою скарбницею теоретико-методологічних підвалин процесів фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств стали праці видатних мислителів економічної аграрної науки, зокрема: В.Г. Андрійчука, О.Є. Гудзь,

М.Я. Дем'яненко, І.В. Зятковського, І.В. Комарова, В.М. Опаріна, Б.Я. Панасюка, П.Т. Саблука, П.А. Стецюка та ін. Однак питання комплексної оцінки, аналізу та вдосконалення фінансового забезпечення виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств України на сьогодні залишається відкритим і тому потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Мета дослідження є визначення форм фінансового забезпечення підприємств аграрної сфери; дослідження проблем фінансування аграрного сектору та розробка пропозицій щодо їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічний розвиток аграрних підприємств суттєво залежить від наявності власних фінансових ресурсів та умов доступу до зовнішніх джерел їх формування. Аналіз показує, що агробізнес в Україні (за винятком крупних агроформувань) функціонує в умовах постійного і жорсткого дефіциту коштів для фінансування діяльності.

В основі економіки ринкового типу на мікрорівні знаходиться п'ятиелементна система фінансування, системоутворюючими компонентами якої виступають самофінансування, пряме фінансування через механізми ринку капіталу, банківське кредитування, бюджетне фінансування і взаємне фінансування суб'єктів господарювання [4, с. 142]. Наявні проблеми у фінансовому забезпеченні змушують підприємства шукати нетрадиційні для вітчизняної економіки джерела фінансових ресурсів (див. рис. 1).

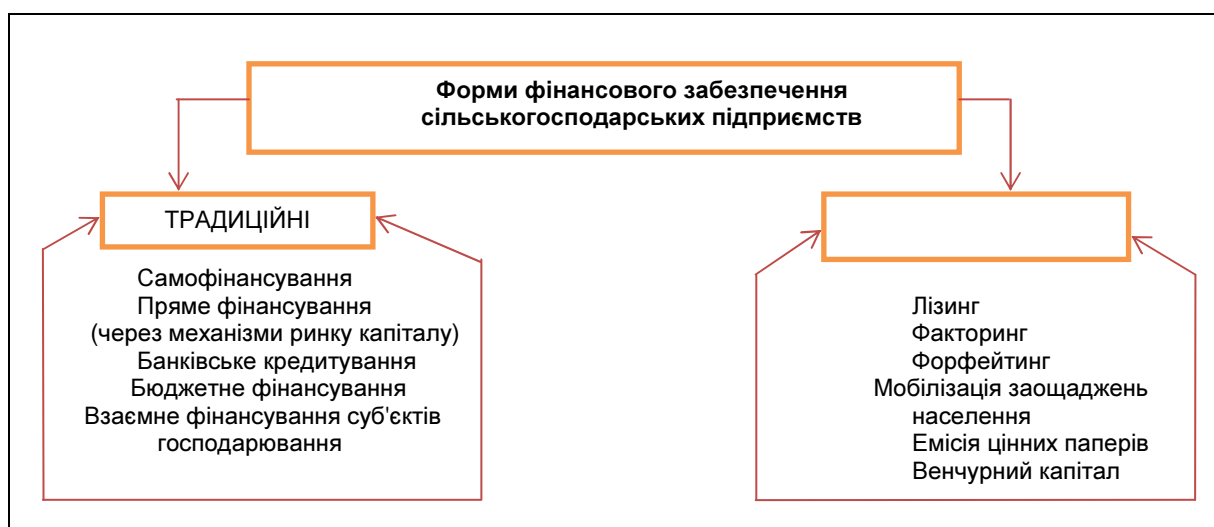

Рис. 1. Форми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств

Джерело: авторська розробка

Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств здійснюється переважно в трьох формах: самофінансування, кредитування та державна підтримка. Детальніше зупинимося на першій з них.

У широкому розумінні самофінансування – це метод господарювання, який означає покриття за рахунок власних доходів усіх видатків діяльності підприємства як при простому, так і при розширеному відтворенні. Самофінансування є економічною базою самостійності і самоуправління підприємства. Теорія і практика самофінансування підприємств – важливі елементи економічних доктрин індустріально розвинених країн. У країнах з ринковою економікою, а це справедливо і для України, самофінансування означає забезпечення інвестування підприємств в основному за рахунок власних фінансових ресурсів: прибутків, амортизаційних відрахувань та ресурсів притвірених до власних, наприклад, коштів засновників, внесених до статутного капіталу, емісійного доходу. Досліджуючи поняття самофінансування і його функції, доцільно охарактеризувати його види: валове і чисте самофінансування [12, с. 28].

Основними складовими частинами валового самофінансування є частина прибутку, яка залишається у розпорядженні підприємства на умовах власності або повного господарського відання (чисте самофінансування) і амортизаційні відрахування. Чистий прибуток – частина загального прибутку підприємства, яка залишається у розпорядженні підприємства після сплати до бюджету податків та відрахувань, сплати штрафних санкцій та ін. Відповідно до чинного законодавства кошти засновників, інвестовані у капітал підприємства, притвіряться до власних. Ці кошти, спрямовані за цільовим призначенням, не оподатковуються, і тому практично нічим не відрізняються від чистого прибутку.

Амортизаційні відрахування відображають у грошовій формі вартість зносу основних засобів. Розглядаючи амортизаційні відрахування в контексті валового самофінансування, їх можна

прирівнювати до валового прибутку. В цілому це справедливо, адже амортизаційні відрахування є відшкодованими раніше витраченими прибутками підприємства на створення і придбання позаобігових активів, які амортизуються.

Під чистим самофінансуванням необхідно розуміти саме чистий прибуток підприємства у вигляді фондів спеціального призначення, а не всієї частини прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства.

Самофінансування дає змогу розв'язати такі конкретні питання: які грошові кошти може мати підприємство в своєму розпорядженні; які джерела їх надходження; чи достатньо засобів для виконання накреслених завдань; яка частина коштів має бути перерахована в бюджет, позабюджетні фонди, банкам та іншим кредиторам; як повинен здійснюватися розподіл прибутку на підприємстві; як забезпечується реальна збалансованість планових витрат і доходів підприємства на принципах самоокупності та самофінансування. Самофінансування передбачає покриття витрат на розвиток виробництва за рахунок отриманого прибутку та залучених кредитів, які, в свою чергу, також погашаються за рахунок прибутку.

За рахунок самофінансування забезпечується раціональне використання зароблених і залучених джерел, адже мета самофінансування полягає не в тому, щоб просто самостійно витратити певну суму коштів, а в тому, щоб отримати певний ефект. Результатом такого вкладання коштів має бути приріст прибутку. Ефект самофінансування виявляється з моменту одержання доходу до моменту визначення чистого прибутку, розподілу та виплати дивідендів, оскільки отриманий протягом року прибуток вкладається в операційну та інвестиційну діяльність. Рішення власників підприємства про обсяги самофінансування є одночасно і рішенням щодо розміру дивідендів, які підлягають виплаті [10, с. 124].

Отже, для підприємства пріоритетними є власні джерела формування фінансових ресурсів, зокрема амортизаційних відрахувань та прибутку, оскільки одним із найважливіших загально визнаних завдань фінансової діяльності є нарощення власного капіталу суб'єкта господарювання як основа фінансової безпеки підприємства. Виокремлюють два основні напрями самофінансування, які можуть бути реалізовані одночасно [11, с. 201]: самофінансування з метою підтримання обсягів (масштабів) виробництва (здійснюється за рахунок амортизаційних відрахувань); самофінансування з метою розширення виробництва (здійснюється за рахунок нерозподіленого прибутку або резервних фондів). Дослідженням доведено, що здатність до самофінансування відбиває величину чистого грошового потоку відносно позикового капіталу, є базою економічного зростання і визначається основними параметрами позикової, дивідендної та амортизаційної політики підприємства.

Джерелом самофінансування є власні кошти, серед яких основне значення мають нерозподілений прибуток і амортизаційні відрахування. Прибутки й амортизаційні відрахування також є вагомими джерелами фінансування подальшого розвитку агропідприємств, але ймовірність використання даних грошових ресурсів на розширене відтворення досить низька, оскільки дані кошти зазвичай направляються на покриття основних витрат агропідприємства, а на модернізацію обладнання чи закупівлю нових основних засобів коштів не залишається. До того ж, враховуючи сезонність агробізнесу, є ризик отримання низького прибутку або навіть отримання збитків у результаті діяльності, для покриття яких, знову ж таки, потрібно залучати додаткові фінансові ресурси через різні канали фінансового ринку.

За цих умов господарювання більшість сільськогосподарських підприємств є низькорентабельні або збиткові, що свідчить про неможливість повністю фінансувати свою діяльність.

Таблиця 1

**Кількість прибуткових та збиткових сільськогосподарських підприємств
Чернівецької області**

(одиниць)

Показник	Рік							
	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість прибуткових підприємств	205	238	95	50	43	74	72	63
у % до загальної кількості	86,9	80,7	48,7	49,5	46,2	64,3	72,7	63,6
Кількість збиткових підприємств	31	57	100	51	50	41	27	36
у % до загальної кількості	13,1	19,3	51,3	51,5	53,8	35,7	27,3	36,4

Джерело: [14]

На сучасному етапі розвитку сільськогосподарських підприємств залишається багато питань, пов'язаних з оптимізацією фінансових відносин які вимагають додаткового вивчення. Актуальність, складність і різноманітність проблем функціонування сільськогосподарських підприємств України, обумовлюють необхідність дослідження цих проблем стосовно нових умов і конкретних регіональних особливостей. Охарактеризуємо існуючі джерела фінансування сучасних сільськогосподарських

підприємств та визначимо напрями їх розвитку. Джерела самофінансування розглядаються з позиції внутрішнього та зовнішнього фінансування.

Внутрішні джерела фінансування включають амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток, результати вибуття активів, суми страхових відшкодувань збитків, пов'язаних із втратою майна, суми одержані від ліквідації, продажу основних засобів. Як і в інших галузях, на сьогодні в сільському господарстві амортизація не виконує відтворювальну функцію в повному обсязі [3]. Наявність дебіторської заборгованості, в тому числі простроченої, низька частка грошових розрахунків не дають можливості амортизації трансформуватися у фінансові ресурси, які спрямовуються на відновлення основних виробничих фондів. Всі грошові кошти, що надходять на рахунок сільськогосподарського підприємства вимушено спрямовуються на фінансування поточних потреб виробничої діяльності. Збитковість більшості сільськогосподарських підприємств не дозволяє використовувати найбільше джерело внутрішнього фінансування – прибуток.

Зовнішні джерела фінансування включають банківські кредити, бюджетне фінансування, кошти інвесторів під державні гарантії, випуск акцій, страхування, лізинг. При розгляді зовнішнього фінансування галузевих підприємств необхідно зазначити, що за останні роки воно зазнало значних змін. Спостерігаються не тільки структурні зрушення, але і поява нових форм фінансування – кредитування небанківськими організаціями, вексельне кредитування, агролізинг, франчайзинг, венчурне фінансування, фінансування через випуск пайових і боргових паперів, надання бюджетних коштів на поворотній основі, агрострахування.

Аналіз джерел фінансування свідчить, що частка власних джерел фінансування аграрних підприємств останніми роками у середньому становить 75-80%, кредитів близько 20-23 %, а державної підтримки лише 2-3 % [1] і має тенденцію до зменшення.

Аналіз 5-ти підприємств Чернівецької області підтверджує негативну тенденцію фінансування діяльності власними активами. Дані таблиці 2 показують, що лише ТОВ «Промінь-Агро» забезпечено власними коштами повною мірою, а решта підприємств – частково (ТОВ «Агрофірма Оршівська» - на 32 %, ТОВ «Сварог-Буковина» – на 27%, ТОВ «Агрофірма імені Суворова» - на 15 %, ТОВ «Колосок - 2» на 56%), залучені та запозичені кошти перевищують власні.

Таблиця 2

Фінансові показники діяльності сільськогосподарських підприємств

Показники	Сільськогосподарські підприємства														
	ТОВ «Агрофірма Оршівська»			ТОВ «Сварог-Буковина»			ТОВ «Агрофірма імені Суворова»			ТОВ «Промінь-Агро»			ТОВ «Колосок -2»		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
К фін. ст.	0,60	0,59	0,34	0,30	0,32	0,32	0,74	0,69	0,43	0,71	2,77	2,66	0,61	0,52	0,57
К авт.	0,51	0,55	0,32	0,23	0,29	0,27	-0,09	0,26	0,15	-1,58	1,03	1,2	0,59	0,51	0,56

Джерело: розрахунки автора

Частка державної підтримки у структурі фінансування сільськогосподарських підприємств є незначною, але її значення для аграрного сектору є дуже важливим. Досвід розвинених країн свідчить, що в умовах ринкової економіки ефективність агропромислового виробництва і розвиток сільських територій значною мірою залежать від державного регулювання та субсидій. Вони, в основному, спрямовуються на збільшення прибутку виробників продукції, оптимізацію структури виробництва, створення стабільних економічних, соціальних і екологічних умов розвитку аграрного сектору, задоволення потреб населення в продуктах харчування [9, с. 135]. Україна значно поступається іншим країнам світу за рівнем державних інвестувань у розвиток аграрного сектору економіки. При цьому кошти, які виділяються, спрямовуються в основному на кількісне збільшення продукції, не враховуючи при цьому якісні показники та інтенсифікацію виробництва. Важливою передумовою структурної перебудови в аграрній сфері, виробництва конкурентоспроможної продукції та створення експортного потенціалу є фінансове забезпечення.

Особливістю сільського господарства є те, що асигнування повертаються не одразу, а лише по закінченні виробничого циклу, який може тривати більше року. Для високотоварного виробництва в сучасних умовах господарювання, крім внутрішніх коштів, необхідне додаткове фінансування для ефективної господарської діяльності. Проте, через деякі об'єктивні та суб'єктивні причин, виробникам доводиться покладатися в основному на власні сили [6, с. 72]. Сільське господарство з об'єктивних причин залишається однією з найбільш ризикових галузей. Саме тому у вирішенні проблеми зниження ступеня ризиків у сільському господарстві активну участь має брати держава. Це підтверджується як світовим досвідом державного регулювання агропромисловості, так і системними структурно-галузевими зрушеннями в економіці України [5, с. 162].

Основним джерелом державного фінансування аграрних підприємств є асигнування з державного бюджету України. Розглянемо обсяг фінансових ресурсів, виділених державою на аграрну

сферу України на 2012-2014 роки [15].

Таблиця 3

Порівняння видатків Держбюджету на аграрну сферу в 2012–2014 рр.

Найменування згідно з відомчою та програмною класифікаціями видатків і кредитування державного бюджету	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Рівень видатків 2014 р. до 2013, %
	Разом загальний і спеціальний фонди, млн. грн.			
Міністерство аграрної політики та продовольства України	8 451 341,4	8 313 533,7	8 511 173,1	102,38
Апарат Міністерства аграрної політики та продовольства України	4 780 528,1	4 599 484,1	4 883 181,7	106,17
Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України	1916038,3	2231147,2	2282841,6	102,32
Державне агентство земельних ресурсів України	1198419,0	903716,8	791980,3	87,64
Державне агентство рибного господарства України	210048,8	252469,1	257978,2	102,18
Державна інспекція сільського господарства України	346307,2	326716,5	295191,3	90,35

Джерело: авторське опрацювання

Найбільше зростання видатків порівняно з 2013 роком (у понад 2 рази) передбачається на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі. На всі заходи у 2014 році передбачалось виділити 206 млн. 779,9 тис. грн. У перерахунку на орні землі – менше 7 грн/га. До того ж слід врахувати кредиторську заборгованість. Наприклад, уряд має борг у декілька мільйонів гривень перед сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами ще з 2012 року. У тому ж таки році на фінансову підтримку заходів в АПК було закладено понад 827 млн. грн, і не дивлячись на велику суму, через уже наявний борг країни коштів кооперативам не вистачило. Істотно, на 25% порівняно з 2013 роком, зростуть видатки на керівництво й управління у сфері агропромислового комплексу. Також майже на 25% зростуть видатки на керівництво у сфері ветеринарної медицини та фітосанітарної служби України. При цьому Державній інспекції сільського господарства видатки було зменшено в порівнянні з 2013 роком майже на 56%. На 40% зменшилися видатки на Аграрний фонд, пов'язані з комплексом заходів зі зберігання, перевезення, переробки та експортом об'єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду [15].

Обсяг державної фінансової підтримки галузі є недостатнім і не враховує реальних потреб розвитку аграрного сектору. Чинна система фінансування зазнає впливу економічної кризи, характеризується хронічною недостатністю ресурсної бази, виділені кошти не сприяють вирівнюванню та стабілізації стану об'єктів, на які вони спрямовані. Програми розвитку аграрного виробництва не пов'язані з реальними показниками, про що свідчать постійні зміни у виборі об'єктів фінансування та розподілу коштів на розвиток галузей і видів продукції. Посилюється тенденція об'єднання напрямів (програм) підтримки, що ускладнює контроль за ефективністю фінансування. Ці недоліки призводять до неефективного використання, розпорощення бюджетних коштів; недоступності бюджетної підтримки для окремої категорії товаровиробників [8, с. 543].

З огляду на зазначене, можна зробити висновок про те, що запорукою ефективності державної підтримки аграрних підприємств України є не лише збільшення розмірів бюджетного фінансування, а й забезпечення чіткого і зрозумілого порядку використання таких коштів.

Державне фінансування аграрного сектору є досить нестабільним через наявний бюджетний дефіцит і великі борги держави. До того ж, на даний час у країні досить напружена політична і економічна ситуація, що тягне за собою нестабільність валютного курсу, виникненням на фоні цього інфляційних процесів та інших дисбалансів макроекономічних показників.

В умовах ринку суб'єкти господарювання мають у першу чергу розраховувати на внутрішні фінансові джерела та ресурси, а зовнішні джерела – відігравати регулюючу і допоміжну роль.

Серед основних проблем фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств можна виділити:

- зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства, що не забезпечує нормальне функціонування аграрного виробництва;
- недоступність кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки та відсутність заставного майна для ведення не лише розширеного, а й простого відтворення;
- відсутність надійних гарантій повернення інвестицій та кредитів через збитковість підприємств;
- не врахування сезонності робіт (немає стабільного фінансування у конкретно визначені періоди року), що фактично підсилює диспаритет цін [7, 99].

Основними напрямками стабілізації механізму фінансування сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, залучення іноземних кредитів, зниження процентних ставок для

сільськогосподарської галузі, враховуючи швидкість обороту капіталу, зі збереженням середньої ставки загальному у народному господарстві, вдосконалення методик оцінки кредитоспроможності позичальників, які б враховували специфічні особливості сільськогосподарської галузі.

Сільськогосподарські виробники в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які нині за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку держави й сприятливі умови кредитування. Сьогодні органи влади повинні вжити адекватних заходів у не менш, ніж в трьох основних напрямках:

1. Створення сприятливих умов переходу на інноваційний шлях розвитку.
2. Побудова стимулюючих факторів, які б прискорили оновлення виробництва.
3. Проведення регулярної маркетингової оцінки доцільності інвестиційно-інноваційних заходів

[13, с. 59].

Висновки з проведеного дослідження. Досвід багатьох розвинутих компаній промислових країн показує, що за сучасного ринку, з його жорсткою конкуренцією, самофінансування фінансово-господарської діяльності є найважливішою умовою їх виживання, економічного зростання та процвітання. Саме воно дає змогу оптимально пов'язати наявні можливості підприємства щодо випуску продукції з попиту і пропозицією, що склалися на ринку. Як виявляється на практиці, підприємства, на яких застосовуються методи самофінансування, мають змогу ефективніше організувати свою виробничо-господарську та економічну діяльність, адже самофінансування це реальна економія грошей і часу.

Визначено такі основні напрями вдосконалення фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств: завершення формування системи кредитної кооперації, шляхом внесення змін до законодавства для регламентування діяльності кредитних кооперативів у сільській місцевості та розширення мікрокредитування на селі; запровадження нових фінансових інструментів для сільськогосподарських товаровиробників для отримання додаткових кредитів під заставу майбутнього урожаю (або майбутню тваринницьку продукцію); надання кредитів під заставу землі Державним Земельним банком; розвиток системи форвардних закупівель зерна, що дають змогу аграріям отримати необхідні кошти та уникнути витрат на високі відсотки комерційного кредитування.

Розвиток прибуткового сільськогосподарського виробництва, підвищення ефективності роботи комерційних банків і небанківських кредитних установ, а також удосконалення відповідної законодавчої бази є базовими передумовами подальшого розвитку інституцій системи фінансування сільського господарства України.

Бібліографічний список

1. Офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://170820.minagro.web.hosting-test.net>.
2. Геращенко Т.М. Управление инвестиционной деятельностью на предприятиях аграрной сферы в условиях кризиса / Т.М. Геращенко // Вестник ФГОУ ВПО Брянская ГСХА. – 2009. – №1. – С. 57-63.
3. Гришова І.Ю. Кластеризація як механізм нарощення фінансового потенціалу АПК / І.Ю. Гришова // Економічний форум. – 2011. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_2/47.pdf
4. Ковалев В.В. Финансы организаций (предприятий) : учеб. / В.В. Ковалев, Вит. В. Ковалев. – М. : Велби, Проспект, 2006. – 352 с.
5. Комарова І.В. Фінансове забезпечення аграрного сектора України за рахунок бюджетних коштів / І.В. Комарова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – № 4(16). – 2011. – С. 161-165.
6. Панасюк Б.Я. Фінансове забезпечення розвитку агропромислового комплексу / Б.Я. Панасюк , Ф.О. Ярошенко // Стратегія економічного розвитку України: Науковий збірник. – 2003. – Вип. 14. – С. 71–79.
7. Першко Л.О. До питання створення механізму фінансового забезпечення діяльності підприємств / Л.О. Першко // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету. – 2008. – № 37 (49). – С. 99–103.
8. Радченко О.Д. Особливості бюджетного фінансування розвитку сільського господарства / О. Д. Радченко // Збірник матеріалів Чотирнадцятих річних зборів Всеукр. Конгр. Вчених економістів-аграрників, м. Київ, 16-17 жовтня 2012 р. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2013. С. – 543-549.
9. Роль соціального капіталу та локальних ініціатив у забезпеченні сільського розвитку. Доповіді Міжнародного симпозіуму (16–18 травня 2007р., м. Житомир). – 2007. – 354 с.
10. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навчальний посібник / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.

11. Філіна Г.У. Фінансова діяльність суб'єкта господарювання : навч. посіб. / Г.У. Філіна. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.
12. Череп А.В. Особливості розвитку сучасної фінансової системи в ринкових умовах / А.В. Череп // Економіка та держава. – 2006. – № 6. – С.28-30.
13. Якушева Е.С. Подходы к оценке потенциала предприятия / Е.С. Якушева // Проблемы экономики. – 2008. – №1(20). – С. 141-143.
14. Статистичний збірник «Сільське господарство Чернівецької області у 2013 році» / за ред. В.С. Дроня – Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2014. – 180 с.
15. The Ukrainian Farmer [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.agrotimes.net/journals>

References

1. The official website of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, available at: <http://170820.minagro.web.hosting-test.net>.
2. Gerashchenkova, T.M. (2009), "Management of investment activity at the enterprises of the agrarian sector in crisis", *Vestnik FGOU VPO Bryanskaya GSKHA*, no. 1, pp. 57-63.
3. Hryshova, I. Yu. (2011), "Clustering as a mechanism for increasing financial capacity of AIC", *Ekonomichnyi forum*, no. 2, available at: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_2/47.pdf
4. Kovalev V. V., Kovalev Vit. V. (2006), *Finansy organizatsiy (predpriyatiy)* [Finance of organizations (enterprises)], textbook, *Velbi, Prospekt*, Moscow, Russia, 352 p.
5. Komarova, I.V. (2011), "Financial provision of agrarian sector in Ukraine due to budgetary funds", *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, no. 4(16), pp. 161-165.
6. Panasiuk, B.Ya., Yaroshenko, F.O. (2003), "Financial provision for the development of agroindustrial complex", *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy* [Strategy of economic development in Ukraine], Scientific collected works, Iss. 14, pp. 71–79.
7. Pershko, L.O. (2008), "Prior to the issue of establishing the mechanism of financial maintenance of enterprises", *Zbirnyk naukovykh prats Luhanskoho natsionalnogo ahrarnoho universytetu* [Collection of scientific works of Luhansk National Agrarian University], no. 37 (49), pp. 99–103.
8. Radchenko, O. D. (2013), "Features of budget funding for agricultural development", *Zbirnyk materialiv Chotyrnadtsiatykh richnykh zboriv Vseukr. Konhr. Vchenykh ekonomistiv-ahrarynkiv* [Proceedings of the fourteenth annual meeting of All-Ukrainian Congress of Scientists agricultural economists], (Kyiv 16-17 October 2012), NNTs «IAE», Kyiv, Ukraine, pp. 543-549.
9. "The role of social capital and local initiatives in providing rural development", (2007), Reports of the International Symposium (Zhytomyr, 16–18 May 2007), Zhytomyr, Ukraine, 354 p.
10. Tereshchenko, O. O. (2003), *Finansova diialnist subiektiv hospodariuvannia* [Financial activity of business entities] tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine, 554 p.
11. Filina, H. U. (2009), *Finansova diialnist subiekta hospodariuvannia* [Financial activity of business entity] tutorial, *Tsentr uchbovoi literatury*, Kyiv, Ukraine, 320 p.
12. Cherep, A.V. (2006), "Features of the development of modern financial system in market conditions", *Ekonomika ta derzhava*, no. 6, pp. 28-30.
13. Yakusheva, Ye.S. (2008), "Approaches to assessing the potential of the enterprise", *Problemy ekonomiki*, no 1(20), pp. 141-143.
14. Dron, V.S. (2014), *Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Chernivetskoï oblasti u 2013 rotsi»* [Statistical Collection "Agriculture of Chernivtsi region in 2013"], *Holovne upravlinnia statystyky u Chernivetskii oblasti*, 180 p.
15. "The Ukrainian Farmer", available at: <http://agrotimes.net/journals>

Станко Г.В. САМОФІНАНСУВАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ ФОРМ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мета дослідження. Визначення форм фінансового забезпечення підприємств аграрної сфери; дослідження проблем фінансування аграрного сектору та розробка пропозицій щодо їх розв'язання

Методика дослідження. В процесі дослідження використано загальнонаукові і спеціальні підходи і методи. Зокрема, застосовано діалектичний підхід до вивчення проблеми самофінансування підприємств аграрної економіки; монографічний і логічний методи – при обґрунтуванні сутності самофінансування та визначенні основних напрямів вдосконалення фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств; графічний метод – при розгляді форми фінансового забезпечення підприємств аграрної сфери; економіко-статистичні методи – при аналізі і виборі форм фінансування.

Результати. Розглянуто форми фінансового забезпечення підприємств аграрної сфери. Обґрунтовано сутність самофінансування, його роль і завдання в нових умовах господарювання. Визначено структуру і механізм самофінансування. Проаналізовано основні джерела самофінансування підприємства. Досліджено основні проблеми фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств. Визначено основні напрями вдосконалення фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Наукова новизна. Використано комплексний підхід до дослідження проблем самофінансування, пов'язаних з визначенням структури і механізму фінансування та обґрунтуванням напрямів фінансового забезпечення аграрних підприємств.

Практична цінність. Отримані результати дослідження стануть базовою основою покращання фінансового забезпечення підприємств аграрної економіки, поступового переходу на принципи самоопукності і самофінансування.

Ключові слова: фінансове забезпечення, самофінансування, джерела фінансування, аграрний сектор, власні кошти, державне фінансування

Stanko H.V. SELF-FINANCING AS ONE OF THE PRIORITY FORMS FOR FINANCIAL PROVISION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Purpose. The aim of the article is determination the forms for financial provision of enterprises of agrarian sphere; research problems of funding of the agricultural sector and developing the proposals for their solution.

Methodology of research. General scientific and special approaches and methods were used in the research process. In particular, dialectical approach was used for the study problems of self-financing for enterprises of agrarian economy; monographic and logical methods – for substantiation of self-financing nature and determination of the main directions of improving financial provision of agricultural enterprises; a graphical method – in considering forms of financial providing enterprises of agrarian sphere; economic and statistical methods – when analyzing and choosing forms of financing.

Findings. It has been considered forms of financial providing for enterprises of agrarian sphere. The essence of self-financing, its role and tasks in the new economic conditions has been substantiated. The structure and mechanism of self-financing has been determined. The basic sources of self-financing for enterprise have been analyzed. The main problems of financing activity of agricultural enterprises have been studied. The main directions for improving financial provision of agricultural enterprises have been determined.

Originality. Comprehensive approach to the study problems of self-financing related to the definition of the structure and mechanism of funding and substantiation of directions for financial providing agrarian enterprises was used.

Practical value. The obtained results of research will be the basic foundation for improvement financial providing for enterprises of agrarian economy, gradual transition to the principles of self-sufficiency and self-financing.

Key words: financial provision, self-financing, sources of financing, agrarian sector, own funds, state financing.

Станко Г.В. САМОФИНАНСИРОВАНИЯ КАК ОДНА ИЗ ПРИОРИТЕТНЫХ ФОРМ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Цель исследования. Определение форм финансового обеспечения предприятий аграрной сферы; исследование проблем финансирования аграрного сектора и разработка предложений по их решению.

Методика исследования. В процессе исследования использованы общенаучные и специальные подходы и методы. В частности, применены диалектический подход к изучению проблемы самофинансирования предприятий аграрной экономики; монографический и логический методы - при обосновании сущности самофинансирования и определении основных направлений совершенствования финансового обеспечения сельскохозяйственных предприятий; графический метод - при рассмотрении формы финансового обеспечения предприятий аграрной сферы; экономико-статистические методы - при анализе и выборе форм финансирования.

Результаты. Рассмотрены формы финансового обеспечения предприятий аграрной сферы. Обосновано сущность самофинансирования, его роль и задачи в новых условиях хозяйствования. Определена структура и механизм самофинансирования. Проанализированы основные источники самофинансирования предприятия. Исследованы основные проблемы финансирования деятельности сельскохозяйственных предприятий. Определены основные направления совершенствования финансового обеспечения сельскохозяйственных предприятий.

Научная новизна. Использован комплексный подход к исследованию проблем самофинансирования, связанных с определением структуры и механизма финансирования и обоснованием направлений финансового обеспечения аграрных предприятий.

Практическая ценность. Полученные результаты исследования станут базовой основой улучшения финансового обеспечения предприятий аграрной экономики, постепенного перехода на принципы самоопукемости и самофинансирования.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, самофинансирование, источники финансирования, аграрный сектор, собственные средства, государственное финансирование.